

Amerikansk underground

Vredens kalender

1940'erne

Den kunstneriske avantgarde bereder jordbunden for the underground: De første film af Maya Deren, Kenneth Anger, Gregory Markopoulos, Curtis Harrington, James Broughton; dannelsen af Merce Cunninghams danseensemble; Cage's første erfaringer med aleatorisk (tilfældigheds) musik: Jackson Pollock skaber **the action-painting**.

1951

Julian Beck og Judith Malina åbner **The Living Theatre** i New York.

1952

I Maverick Concert Hall i Woodstock, New York, udfører David Tudor »4,33« af Cage. Han sætter sig foran et flygel og forbliver immobil i det tidsrum, som titlen angiver.

Forestilling i Black Mountain College, North Carolina, med foredrag af Cage, lærreder af Rauschenberg, danse af Cunningham, oplæsning af poesi af Charles Olson og M. C. Richards, og film, diapositiver, plader og radio. Første eksempel på **theatre of mixed means**.

1953

De første film af Jonas Mekas (**Grand Street**) og Stan Brakhage (**Interim**).

1954

Første version af Kenneth Anger's **The Inauguration of the Pleasure Dome**. Værket bliver i 1958 genskabt 3-dimensionelt og i 1966 i den definitive »LSD« version.

Mike og George Kuchar, to 12-årige tvillingebrødre i Bronx, sammensætter

den første i en lang serie camp-film, 8mm, lavet hjemme: **The Wet Destruction of the Atlantic Empire**.

1955

Martin Luther King leder i Montgomery, Alabama, boykotten imod raceadskillelsen i de offentlige transportmidler. Første opsigtsvækkende eksempel på ikke-voldelig demonstration af borgerretsforkæmpere.

I New York starter Jonas Mekas **Film Culture**, et tidsskrift om den nye film.

På Norman Mailers initiativ startes i New York **The Village Voice**, pioner for undergroundspresen.

1956

The City Lights Press i San Francisco, som tilhører digteren Lawrence Ferlinghetti, publicerer **Howl**, en poesisamling af Allen Ginsberg. Bindet bliver sagsøgt og frifundet for obscenitet og bliver den første stemme i den nye amerikanske generation.

Allan Kaprow gør et fremstød for collage-princippet ved på en udstilling at vise sine **assemblages** i et enhedsmiljø med mobile elementer. **Penny Arcade** er det første kinetiske **environment**.

Året for **Rock and Roll**. Bill Haley fremfører en stor orkesterforestilling, i hvilken udøverne vrider og drejer kroppen rytmisk. **Rock 'Round The Clock**, den kendte melodi giver titlen til en film. Fænomenet Elvis (The Pelvis) Presley dukker frem.

1957

On the Road af Jack Kerouac, den første roman om **beat-generationen**. Bogens succes gør udtrykket populært.

Growing Up Absurd af Paul Goodman udkommer. Bliver en af ungdomsoprørets bibler.

Komponisten Henry Jacobs tager i Morrison Planetarium i San Francisco initiativet til **Vortex Concerts**, environment-koncerter af ny musik, forgængere til »**expanded cinema**«.

1958

De første symptomer på politisk opvågningen på universiteterne. I Wisconsin universitetet stiftes og propagerer en socialistisk klub; i Berkeley i Californien dannes en gruppe for studenter-selvstyre (SLATE).

Naked Lunch, den første roman af William Burroughs, udkommer på foranledning af Ginsberg og Kerouac.

I Cornelia Street 31, New York indvies **Café Cino**, hvor unge dramatikere kommer for at læse eller recitere deres egne værker i venskabelige smågrupper. Det er begyndelsen til begrebet **Off-Off-Broadway**.

1959

Fidel Castros guerrillastyrker omstyrter Batistas diktatur på Cuba.

Ved Californiens universitet begynder protesterne mod den obligatoriske præmilitære træning, som blev afskaffet i 1963.

Ordet **underground** anvendes for første gang af kritikeren Lewis Jacobs i en artikel i **Film-Culture** for at betegne visse film, »som i størstedelen af deres levetid havde ført en underjordisk eksistens«. Samme år gør film-makeren Stan Vanderbeek krav på at have været den første til at anvende dette udtryk.

Eighteen happenings in six parts, af

Allan Kaprow, som blev vist i Reuben Gallery i New York, lægger grunden til en ny terminologi og genre.

The Living Theatre præsenterer **The Connection** af Jack Gelber; denne forestilling, hvoraf gruppens verdensry stammer, er det første fuldbyrdede udtryk for dens specielle stil.

Ronnie G. Davis, eks-elev af Decroux, stifter en arbejdsgruppe indenfor San Francisco Actor's Workshop. Gruppen river sig løs i 1963 og med navnet **San Francisco Mime Troup** præsenterer den forestillinger, der er inspireret af commedia dell'arte teknik og sceneudstyr, og af den klassiske europæiske komedie, altid med et skarpt politisk indhold.

Den første festival i Monterey. Her dukker Joan Baez op, og popmusikken gør sig gældende.

Theatre Piece af John Cage: Partituret angiver ingen lyde, men visuelle aktioner, som frembringer lyde.

Life against Death af Norman O. Brown udkommer.

1960

100 studenter fra Berkeley og San Francisco marcherer mod San Quentin for – forgæves – at protestere mod henrettelsen af Caryl Chessman.

8000 studenter i San Francisco danner vagthold ved komiteen for uamerikansk virksomheds møder. Politiet intervenserer med brandsprøjter. 68 arresterede. Oprøret mod komiteen breder sig.

To vigtige organisationer stiftes: **Student Nonviolent Coordinating Committee (SNCC)** i Raleigh, North Carolina og **Students for a Democratic Society (SDS)** i New York.

Ved anmeldelsen af skuespillet **Ubu Roi** af Jarry i **Café Take 3** anvender Jerry Talmer, teaterkritiker i **The Village Voice**, ordet off-off-Broadway.

Kaddish af Allen Ginsberg og **The Soft Machine** af Burroughs udkommer.

Den 28. september mødes en gruppe film-makers hos producenten Lewis Allen i New York og stifter **New American Cinema Group**. I vedtægterne afvises censur, film betragtes som et udeleligt personligt udtryk og der lægges planer for finansielle og distributionskooperativer. Dokumentet indehol-

der også en poetisk erklæring: »**Vi ønsker ikke veldrejede, slikkede film. Vi foretrækker dem rå, imperfekte, men levende. Vi ønsker ikke lyserøde film, vi ønsker dem af blodets farve.**«

Beatle'rne erhverver sig international betydning. **Rolling Stones** står lige foran deres gennembrud.

1961

Washington bryder i januar de diplomatiske forbindelser med Cuba og forsvaret i april det mislykkede invasionsforsøg i Svinebugten.

Sommeren er optaget af raceintegrationerne i syd: **CORE (Congress of Racial Equality)** sender **Freedom Riders** for at bekæmpe adskillelsen i busserne; SNCC organiserer indskrivning af sorte på valglisten. Voldsomme reaktioner fra racistisk side. I McComb i Mississippi dræber den hvide E. H. Hurst negeren Herbert Lee og bliver derefter frikendt.

Komikeren Lenny Bruce, som i natklubber og på pladser med heftighed påpeger det amerikanske systems hykleri, bliver arresteret i San Francisco for obscenitet. En opsigtsvækkende proces og frifindelse.

I New York åbner Ellen Stewart kafé **La Mama Experimental Theatre Club**, som fører Café Cino's virksomhed videre med mere fuldendte resultater.

John Cage offentliggør **Silence**, hans vigtigste teoretiske værk.

1962

SDS mødes til kongres i Port Huron, Michigan, og publicerer et manifest på 63 sider, – for størstedelen redigeret af Tom Hayden – som angiver den politiske linie i det amerikanske nye venstre.

Det lykkes James Meredith – den første sorte student, der blev optaget på Universitetet i Mississippi – at følge kurserne efter at have overvundet racisternes voldsomme modstand.

I New York stifter 17 personer – heriblandt forfatteren Megan Terry og Jean-Claude van Itallie, iscenesætterne Peter Feldman og Jacques Levy, kritikerne Gordon Rogoff og Richard Gilman – **The Open Theater** – et laboratorium for skuespillere og dramaturger, under ledelse af Joseph Chaikin.

Richard Schechner overtager direktionen af **Tulane Drama Review (TDR)** og åbner sine spalter for forsvar og til illustration af det ny amerikanske teater.

Stiftelse af **Film-makers' Cooperative** på initiativ af Jonas Mekas. Her optages automatisk alle filmforfattere, som anmoder herom.

1963

Drabet på præsident Kennedy og på Lee Harvey Oswald.

Hed sommer i syd: Repræsentanter fra borgerrettighedsbevægelsen dræbes; i Birmingham, Alabama, sprænges en kirke i luften og forårsager seks sorte børns død.

Harvard-universitetet bortviser doktor Timothy Leary og professor Hollis Alpert for at have udført eksperimenter med hallucinogener på studenterne. Leary flytter til Mexico og danner her den Internationale Stiftelse for Indre Frihed, men bliver derefter også bortvist herfra. Han fortsætter overalt sin kampagne til fordel for stoffer, først og fremmest LSD, som udvider bevidstheden.

Bob Dylan skriver **Blowing in the Wind**, en sang om borgerrettighederne. Pop og folk-music vender sig mod politiske emner. Joan Baez nægter at betale føderal indkomstskat.

20.000 mennesker marcherer mod Washington. I spidsen står Martin Luther King. Med denne demonstration kulminerer borgerrettighedsbevægelsen.

The Living Theatre præsenterer **The Brig**, af Kenneth H. Brown baseret på hans erfaringer i et fængsel hos marinerne. Stykket gør indtryk på grund af sin voldsomhed og dets direkte autentiske stof. Få måneder efter, under et påskud af skattemæssig karakter, lukker myndighederne teatret med magt. Julian Beck og Judith Malina arresteres og idømmes henholdsvis 60 og 30 dage.

Efter to år i Amerika starter tyskeren Peter Schumann, inspireret af marionetteatret, i New York **Bread and Puppet Theatre**: Gadeforestillinger med eventyr fra biblen og fra mytologien, fantastisk bearbejdede med klart politisk indhold.

Studenten John O'Neal og fotografen Gilbert Moses åbner i Jackson, Mississippi, **Free Southern Theatre**, i den

hensigt at ville bringe et teater til de sorte samfund i syden.

Allen Ginsberg vender tilbage fra en rejse i østen. Den hinduistiske filosofi bliver et vigtigt udgangspunkt for den unge amerikanske generation.

Jack Smith's **Flaming Creatures**, som er forbudt i staten New York, gør underground-cinema'en til et generelt kulturelt begreb.

Andy Warhol laver under en rejse til Hollywood sin første film: **Tarzan and Jane Regained ... Sort of**. Han får lyst til at lave flere og i et tempo af en film om ugen, iscenesætter han den ene efter den anden, idet han anvender den teknik at holde sit filmkamera imobil under optagelserne: **Sleep** (en mand, der sover i seks timer), **Eat** (en mand, som spiser en svamp), **Kiss** (tre timer), **Empire** (otte timer).

1964

Malcolm X bryder med **Black Muslims** og indtræder i politik med et program om sort nationalisme og afviser non-violence-metoden fra borgerrettighedsbevægelsen.

Ved afslutningen af en kongres, der blev holdt i New Haven, Connecticut, stifter forskellige socialistiske studentergrupper Bevægelsen af Anden Maj for at organisere protestaktiviteterne mod Vietnamkrigen. Deres aktion intensiveres efter august, da den såkaldte ulykke i Tonkinbugten fører til begyndelsen af **escalation**.

De første sorte oprør i de store byer i nord: Harlem, Philadelphia, Rochester, m.fl.

I Berkeley begrænser universitetsmyndighederne i Californien studenternes politiske aktivitet. Studenterne gør oprør og deres protest fremkalder politiets intervention på campus. Utallige arresteres. På samme universitet opstår derefter **Free Speech Movement**, som ved protest-aktioner af enestående opfindsomhed opnår talefrihed og frihed til at danne studenterforbund, samt ret til at kunne træffe beslutninger angående institutionen.

The Living Theatre tager til Europa for i frihed at kunne fremføre deres nye forestillinger.

Herbert Marcuse publicerer **Det éndimensionale Menneske**.

Beatlernes første triumftog til De Forenede Stater.

I Minneapolis dannes **Firehouse Theatre**, et rituelt teater, som retter speciel opmærksomhed mod udforskningen af det sceniske rum og mulighederne for den menneskelige krops udtryksevne.

I New York førsteopførelsen af **Dutchman**, som betyder LeRoi Jones' start indenfor teatret og på samme tid tilblivelsen af et sort teater, som er sig sin sortshed kraftigt bevidst. I de følgende år virker Jones foruden som dramatiker, også som kulturel inspirator, først i Harlem, senere i Newark, og som aktivt medlem i kampen for det sorte Amerikas frigørelse med et standpunkt, som ikke er langt fra Black Panthers'.

Rigt år for underground-filmen: **Scorpio Rising** af Anger, **Twice a Man** af Markopoulos, **Dog Star Man** af Brakhage, **Sins of the Fleshpolds** af brødrene Kuchar.

1965

Drabet på Malcolm X.

Amerikanske tropper invaderer Den dominikanske Republik.

Luftbombardementerne i Nordvietnam begynder.

Martin Luther King leder en protestmarch af hvide og sorte fra Selma til Montgomery, Alabama.

Teach-ins om Vietnamkrigen på forskellige universiteter.

Tre dages oprør i Watts, negerkvarteret i Los Angeles. Mindst 30 døde. King erkender offentligt, at borgerrettighedsbevægelsen overhovedet ikke har ændret kårene for de sorte masser i Amerika. Man begynder at brænde de skriftlige indkaldelsesordrer.

I Delano, Californien, indleder de mexikanske daglejere, anført af Cesar Chavez, en række strejker.

Som støtte til Chavez' bevægelse skaber Luis Miguel Valdez i Delano **El Teatro Campesino**, som for et publikum af mexikanske landarbejdere spiller sketches – ofte akkompagneret af musik – hvori motiverne for deres kamp omhyggeligt og fantasifuldt anskueliggøres.

Norman Morrison, Roger La Porte og Alice Herz brænder sig selv i protest mod Vietnamkrigen.

Happenings af Kirkby udkommer.

Skandale i San Francisco: **Actor's Workshop** præsenterer en enakter af digteren Michael McClure, **The Beard**, hvor et imaginært erotisk møde mellem Billy the Kid og Jean Harlow vises i dets udvikling til iskold brutalitet. Skuespillerne bliver arresteret for obscenitet.

Allen Ginsberg skaber **flower-power-taktikken**: Man svarer på vold ved at tilbyde blomster.

Varitions V, forestilling med musik af Cage, koreografi af Cunningham, cinematografiske indslag af Stan Vanderbeek og elektroniske apparater.

Eksperimenter med **expanded cinema** af Stan Vanderbeek.

Stan Brakhage samler flere tidligere film i sit æstetiske manifest **The Art of Vision** på 4½ time.

1966

I en tale lancerer præsidenten for SNCC, Stokely Carmichael, sloganet **Black Power**, som bliver gentaget i kor af mængden.

Demonstrationerne mod Vietnamkrigen fortsætter: March mod Washington; i New York en aktion for at standse en militærparade; protester ved universiteterne i Amherst, Massachusetts, og i New York fordi man tildeler forsvarsminister McNamara titlen af æresdoktor; demonstration foran Dow Chemical, som er ansvarlig for napalmfabrikationen.

I marts bliver syv unge pacifister i Boston groft gennembankede af mængden for øjnene af ligegyldige politibetjente.

I Oakland, Californien, stifter Bobby Seale og Huey Newton bevægelsen **Black Panthers**.

The Open Theater præsenterer i kafé La Mama Megan Terry's **Viet Rock**, som er den første teatertekst om Vietnamkrigen. Samme selskab iscenesætter også **America Hurrah!** af Jean-Claude van Itallie på **Pocket Theatre** i regi af Jacques Brown og Joe Chaikin.

Love's Body af Norman O. Brown udkommer.

Førsteopførelsen af **The Life of Lady Godiva** af Ronald Tavel, iscenesat af John Vaccaro, får i **Playhouse of the Ridiculous** succes. Dets pornografiske temaer er forarbejdet til noget barokt ud fra den autentiske tekst og til en scenisk sublimering i camp-stil.

The Chelsea Girls (7½ time, projiceret op på to sidestillede lærreder af Andy Warhol gør underground-biografen til en kommerciel succes: 500.000 dollars på to år.

Gregory Markopoulos lancerer filmpor-trættet (**Galaxie**, 30 portrætter på hver 3 minutter) og fuldfører sit mest ambi-tiøse værk, **The Illiac Passion**.

1967

Voldsomme raceoptøjer i Newark og i Detroit med utallige ofre.

Politiet intervenserer ved **Negro State College** i Jackson, Mississippi. En stu-dent dør, skudt ned bagfra mens han går ind i en restaurant.

Den 21. oktober marchen mod Penta-gon, 100.000 deltagere, 650 arresterede.

Rap Brown fra SNCC arresteres for til-skyndelse til revolte. Huey Newton fra Black Panthers arresteres, beskyldt for drab.

Richard Schechner danner **Performan-ce Group**.

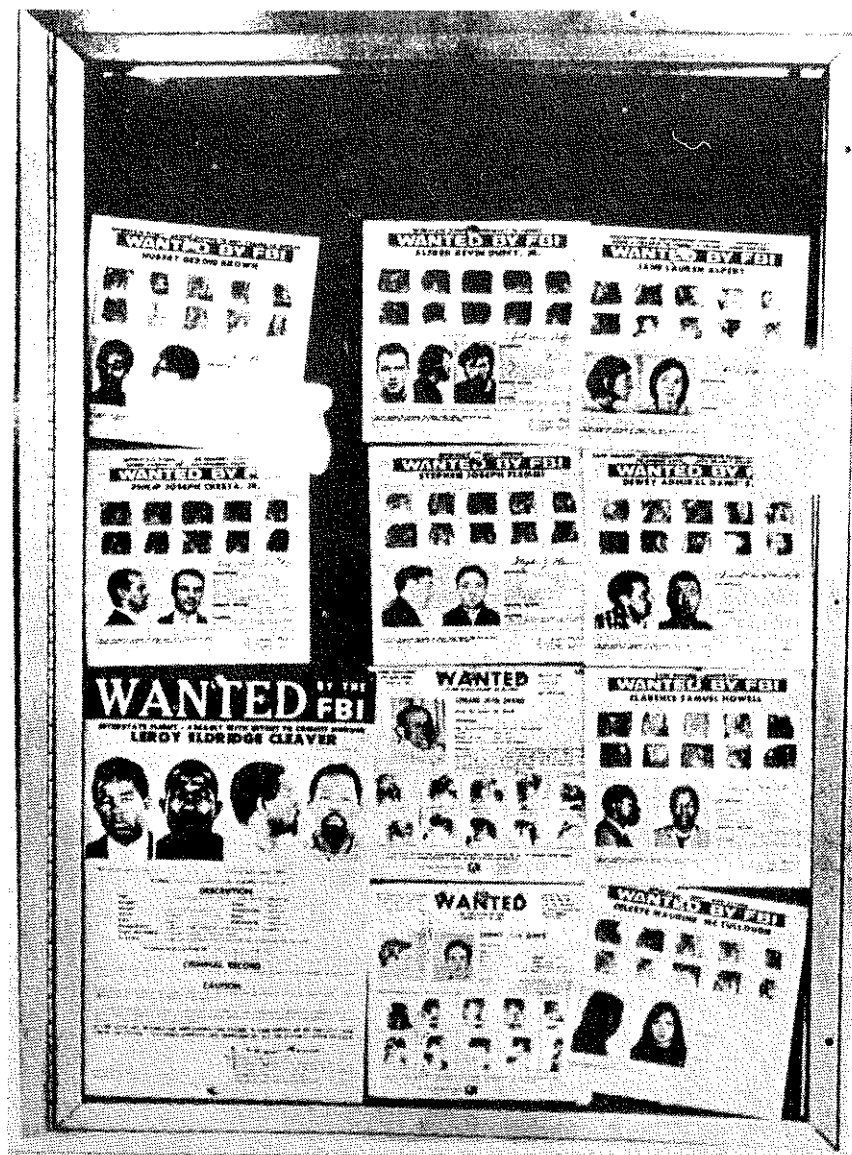
I La Mama iscenesætter Tom O'Horgan **Futz** af Rochelle Owens. Komeden, som allerede to år tidligere er fremført i Minneapolis uden at vække større op-sigt, beretter om elskov mellem en mand og en so.

I New York åbner Robert Macbeth **New Lafayette Theatre**, som fremfører sorte tekster for et sort publikum.

Efter at Kenneth Anger havde fået sin nye, endnu ikke fremviste film (**Lucifer Rising**) stjålet, bekendtgør han i en an-nonce i The Village Voice sin cinema-tografiske død. Men derefter omarbej-der han den første spole af filmen og præsenterer den med titlen **Invocation of my Demon Brother**.

Man grundlægger **Underground Press Syndicate**, som samler hele under-groundpressen og bliver et virknings-fuldt instrument for hvervningen af nye tilhængere og for udbredelsen.

Bisættelse af hippierne i San Fran-cisco.

Første eksperimenter af **guerrillateater** i New York, udført af Performance Group. Pioneren for guerrillateatret, Ronnie G. Davies teoretiserer herom i **TDR**.

1968

Drabene på Robert Kennedy og Martin Luther King.

Johnson trækker sit kandidatur til præsidentvalget tilbage.

Abbie Hoffman og Jerry Rubin stifter **Youth International Party** (YIP), hvis første demonstration af betydning er en opsigtsvækkende lancering af opråb og slogans i New York's børs. Dagen efter brænder Hoffman offentligt en 20-dollarseddel. »**Vores bevægelse**«, siger Rubin, »er **guerrillateater**. Vores taktik

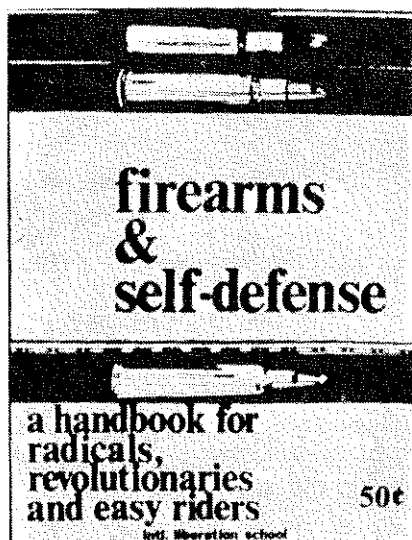
er **overraskelsen, de uventede begivenheder, kritiske situationer**«.

Under Det demokratiske Partis Konvent i Chicago bliver ungdomsaktionerne (YIP og Black Panthers i forreste række) kvalt af politiet. Hele befolkningen overværer undertrykkelsen af disse ak-tioner, som udsendes direkte af TV. Po-litibetjentene, som havde banket journa-lister og fotografer bliver frifundet, pro-testaktionernes ledere bliver sagsøgt.

Soul on Ice af Eldridge Cleaver ud-kommer.

Studerne ved Columbia University i New York starter et oprør for at prote-stere mod Vietnamkrigen og racedi-skriminationen. 150 sårede.

Ved olympiaden i Mexico City præs-en-terer negrene Tommy Smith og John

Carlos – nummer et og to i 200-meter løb – sig ved præmieuddelingen med Black Power-hilsenen: en knyttet, be-handsket næve og sænket hoved.

The Living Theatre vender tilbage til De Forenede Stater efter 4 års eksil for på en turné gennem hele landet i seks måneder at fremvise de forestillinger, som er skabt i Europa: **Mysteries and Smaller Pieces, Frankenstein, Antigone, Paradise Now**. Efter den nationale premiere på **Paradise Now** i New Haven bliver hele selskabet arresteret. Triumfer, nedsablinger, bestridelser.

Joseph Cino, stifter og leder af Café Cino, begår selvmord og dermed ender Café Cino's aktivitet.

Open Theater præsenterer **The Serpent**, en forestilling, som er udarbejdet i samarbejde med Jean-Claude van Itallie og iscenesat af Joe Chaikin. Lang turné til Europa.

I slutningen af 1967 var musical-folk-rock'en **Hair!** af Ragni Rado og McDermot blevet spillet på et lille off-off-Broadway teater. Den når nu frem til Broadway og får international ry i en ny udgave, stadig i regi af O'Horgan. En scene, hvori skuespillere og skuespillerinder – alle hippier – danser nøgne, vækker sensation.

Den første radikale teaterfestival i New York.

I et særnummer af TDR over temaet »Arkitektur og Environment« udkommer Schechners essay **Seks Aksiomer for et Teater i Environment'et**.

Med **Dionysos in 69**, en bearbejdelse af Bacchae, som Performance Group

havde spillet, bringer Richard Schechner den totale nøgenhed ind i det eksperimentale teater. Det er off-off-Broadway's største succes.

1969

Proces i Chicago efter begivenhederne ved Det Demokratiske Partis Konvent året før. Hele rettergange bliver ledet skandaløst i en atmosfære af undertrykkelse og trussel. Dommer Hoffman lader Bobby Seale binde og kneble og idømmer ham 4 år for foragt for retten. Også de sigtede hvide (Jerry Rubin, Abbie Hoffman, Ronnie Davis, David Dillinger, John Froines, Tom Hayden, Lee Weiner) bliver dømt, men løslades meget hurtigt mod kaution.

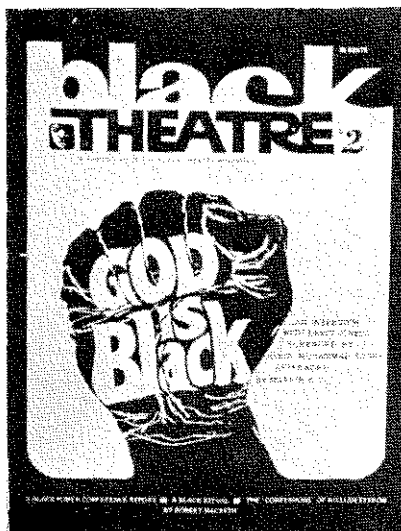
Første nationale **moratorium** imod Vietnamkrigen. Heri deltager 36 millioner mennesker, svarende til 18% af USA's befolkning.

Sammenstød mellem studenter og politi i Harvard- og Berkeley-universiteterne.

Stifteren af **White Panthers**, John Sinclair idømmes 10-års indespærring for ulovlig besiddelse af 2 gram hash.

Woodstock-festivalen, som afholdes i august i Bethel (staten New York), samler en halv million unge, som i tre dage lytter til folk- og rock-sange og orkestre. De sover og spiser alle sammen på bedste beskub og udholder både regn og sol, mens de fejrer deres frihed. Her fødes »Woodstock-ånden«. **Woodstock Nation** af Abbie Hoffman udkommer.

Bread and Puppet Theatre præsenterer i Europa **The Cry of People for Meat**.

For teatrets vedkommende er det året for nøgenhed og erotik: I Raphael's **Che!** forekommer der provokerende erotiske scener af forskellig art, og skuespillerne forestiller personer som Guevara og Johnson. Nøgenheden udnyttes kommercielt i **Oh Calcutta**, som er en overdådig og velpolstret montage af Kenneth Tynan og iscenesat af Jacques Levy.

1970

The Living Theatre's opløsning og overgang til aktiv handling; opløsning af Firehouse Theatre i Minneapolis; skisma i Open Theater og Chaikin-gruppen går over til aktiv handling; opløsning af Performance Group.

Opløsning af The Beatles.

I Goddard College i New Haven er der et globalt underground-møde til den første **Alternate Media Conference**.

Soft Parade organiseret af **Gay Power** i New York: 20.000 homoseksuelles march vækker byens forargelse.

Women's Liberation Movement organiserer de amerikanske kvinders første generalstrejke.

Smoke-in i Washington for frigivelse af marihuana.

Do it! af Jerry Rubin udkommer (**Scenarios of the Revolution**).

Nixon udvider Vietnam-escalationen til Cambodja. Voldsomme reaktioner i Amerika, raceunderstrykkelse: 6 sorte dræbt i Augusta, 2 sorte i Jackson, 4 hvide i Kent State University. Mellem den 1. og den 18. maj er der optøjer med arrestationer og sårede i 98 amerikanske byer.

I New York eksploderer to huse. Attentaterne mangfoldiggøres. Tre unge piger fra **Weatherman Underground** øverst på listen over offentligt farlige personer.

Jerry Rubin annoncerer i Paris sammensmeltningen af Youth International Party, af Black Panthers og af White Panthers til en eneste stor modstandsbevægelse.

1971

Angela Davis arresteres.

Escalationen fortsætter: Laos inddrages.

© Ubu, Milano libri Editore.